

کتابشناسی و مقاله شناسی خشت

پژوهشگر حسین مسرت

چکیده

خشت خام جزء نخستین عناصری بود که بشر، بدان دست یافت و با دست خود ساخت و در معماری بناهای مسکونی، نیایشی، کاربردی و حفاظتی خود مانند خانه، مسجد، حسینیه، برج، بارو، قلعه، یخدان (یخچال) و حتی بخش بالایی آب‌انبار به کاربرد.

هنوز هم در برخی از جای‌های ایران به‌ویژه مناطق خشک و بیابانی و کویری ایران از این مصالح در ساخت خانه‌ها و دیوارها به کار می‌رود. یکی از سالم‌ترین بناهای خشتی جهان، قلعهٔ پیچ‌درپیچ و چنداشکوبهٔ نارین قلعهٔ میبد است که از پس سده‌های تاریخ و باد و باران‌ها پابرجا مانده است. دیگر بنای خشتی و نامی جهان، ارگ بم بود که بدبختانه بخش بزرگ قلعه و ارگ آن در زلزلهٔ شدید سال ۱۳۸۲ ش از میان رفت.

این کتاب‌نامه راهنمای خوبی برای دست‌یابی به کتاب‌ها و مقالاتی بوده که در زمینهٔ خشت خام تدوین شده است؛ و در دو بخش کتاب (اعم از مستقل و یا بخشی) و مقاله تدوین شده است.

کلیدواژه: خاک / خشت / خشت خام / آثار خشتی

در چشم گران خواب، کتاب است کم از خشت

در دیده بیدار دلان، خشت، کتاب است

صائب تبریزی

به نام معمار هستی، آنکه گل وجود ما را سرشت و به کالبد خشتی ما روح آدمیت دمید. آنکه همه چیز با نام او آغاز می شود و با نام او پایان می پذیرد.

انسان نه تنها موجودی است که از گل سرشته شده بلکه تنها موجودی است که در پویه زمان از گاه زادن تا گاه مردن، سروکارش با خشت است. بر خشت فرود می آید، در خانه های خشتی می آساید و سرانجام سر بر خشت نهاده و راهی دخمه ای خشتی می شود و از پس سال ها دوباره خاک شده و در چرخه حیات، گیاهی از او می روید و ثمری می دهد و باز به زندگی برمی گردد؛ اما به گونه ای دیگر. خیام دسته کوزه را دست یاری می داند که روزی به گردن نگاری بوده است. شاعری دیگر خشت ایوان را از تن آدمی می داند و حافظ در پهنای خشت، سر کیقباد و اسکندر را می بیند. چنان که در کلام پاک ایزد یگانه است: «مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَ فِيهَا نُعِيدُكُمْ وَ مِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى» [طه — آیه ۵۵]. از آن [خاک] شما را آفریدیم و به آن بازتان می گردانیم و بار دیگر از آن بیرونتان می آوریم. (ترجمه خرّمشاهی: ۳۱۵) و به تعبیر ریاضی دان نامی، خیام نیشابوری - از خاک برمی آید و به خاک می رود.

اما انسان کویری، افزون بر دیگر ساکنان این جهان خاکی، در دیاری زیست می کند که باران چون کیمیاست، از این رو خانه های خشتی و گلی آن نیز می تواند سالیان دراز بیاید و برجا باشد. این انسان همچون فطرت خود، خاکی است و همواره با خاک دمخور است. خانه اش گلی است، در کوزه ای گلی آب می خورد. ظروفش گلی است، دیوار کوچه ها و بناهای عمومی اش خشت و گلی است و هر آنچه دارد، فرآورده ای است از خاک همان دیار (پخته و خام فرقی ندارد)؛ و بدین روست که بیش از دیگر جای ها در گفتار و فرهنگ مردم دیار کویر، نشان از خاک و خشت دیده می شود.

خشت برای معمار کویر همواره آشناترین، ارزان ترین و آسان یاب ترین مصالحی بوده است که از آن بهره می برده است. ابزاری که تنها به کمی خاک رس و آب و اندکی همت نیاز دارد تا ساخته و آماده شده و در برابر آفتاب سوزان و بخشنده کویر چون سنگ شود.

خشت برای مردم کویر که زمستان هایی سرد و خشک و تابستان هایی گرم و سوزان را در پیش رودارند. همواره بهترین عایق برای در امان ماندن از این سوز زمستان و از گرمای تابستان کویر بوده است، حتی بهتر از آجر که خشت در

زمستان‌ها مانع از نفوذ سرما و در تابستان بازدارنده نفوذ گرما به درون بنا بوده است. معمار کویر خود می‌داند که چگونه در این دو فصل، گرما و خنکی را در درون فضای خانه جاری سازد.

به دیگر سخن، معماری کویری، معماری فروتنی و قناعت و هوشمندی است، هر خشت و هر پی و هر دیوارش، دستاورد و ره‌آورد اندیشه پویای انسان‌هایی است که می‌دانند در این گستره چه سان باید زیست و چون ناگزیر به زیستن هستند. چگونه و با چه ابزاری باید این «خشکانه» را به «ترانه» تبدیل کرد. می‌دانند که اینجا دیاری است کم باران، پس با خشت بنایی می‌سازد که هزاران سال بپاید.

معمار کویر بر این ریگزار سوزان که خورشید چونان تیغی برنده امان آدمی را می‌برد، بر پایه اندیشه هوشمند و دستاورد توانمند خود در این آتشدان با خشت و توده‌ای ساروج و انبوهی ملات همّت، آب‌انباری می‌سازد که با آب‌خنک خود، «سقای لب‌تشنه کامان کویر» باشد.

معمار کویری به گفته زنده‌یاد پیرنیا بر پایه پنج اصل معماری ایران ۱ - مردم‌داری ۲ - خودپسندی ۳ - پیمون ۴ - درون‌گرایی ۵ - گنج و بنار، در همیشه تاریخ آسایش و آرامش را برای ساکنان کویر فراهم کرده است.

و به‌راستی که «منظومه بلند معماری سنتی، با واژه‌هایی از آجر و خشت، سروده شاعرانی است که با لبانی فروبسته، کار سرودن را با دست‌های هنرمندشان واگذار کرد و اگر لب گشوده‌اند، ترنم نغمه‌ای در حصار ناپایان عمارتی بوده است. بر داربستی، بر کنار دیوار ستبری و یا در زیر گنبدی که بوی مناجات می‌دهد» و این هنر یغما شاعر خشت‌مال نیشابوری بوده که سطر اشعارش بوی خاک و خشت می‌دهد:

می‌نویسم شعر با انگشت اندر خشت خام گر بهای خامه و دفتر نشد امکان من

هر که پرسید ز یغما بگو: از مال جهان قالب خشتی و اشعاری و دیوانی داشت

از هنگامی که نخستین مجمع جهانی برای حفاظت بناهای خشتی در آبان ۱۳۵۱ در شهر یزد برگزار شد و آنگاه از ۱۶ تا ۲۱ اسفند ۱۳۵۵ دومین همایش آن باز در یزد برگزار شد، توجه مسئولان و برنامه ریزان شهرسازی و معماری جهان بیش‌ازپیش به توانمندی‌های خشت و بایستگی نگهداری بافت‌ها و بناهای خشتی جهان جلب شد؛ و هرچند تاکنون نیز حرکتی در برابر این رویکرد به چشم می‌خورد و گاه‌به‌گاه دیده می‌شود بناهایی فاخر و ارزشمند، مانند بقعه سلطان رشید میبدی بر اثر ندانم‌کاری به یک‌باره ویران می‌شود. اما باز گام‌هایی ارزشمند در راه حفظ بافت‌های تاریخی به‌ویژه در شهر

تاریخی یزد برداشته شده است. چنان که همگان شاهدند بخش گسترده‌ای از بافت کهن یزد، دست‌نخورده و سالم مانده و به‌وسیله سازمان‌های فرهنگی دولتی به شدت نگهداری می‌شود. به‌سلامت ماندن بافت کهن یزد از دست‌اندازی سودجویان، شاید سبب برگزاری دوباره این همایش با عنوان نهمین کنفرانس بین‌المللی مطالعه و حفاظت معماری خشتی از ۸ تا ۱۱ آذر ۱۳۸۲ در شهر یزد شد.

پدیده از خودبیگانگی مردم به‌ویژه برخی مهندسان معمار و عمران نسبت به گنجینه‌های گران‌سنگ هنر و معماری ایران و دلباختگی تام و چشم‌بسته نسبت به مصالح روز مانند سیمان، تیرچه‌بلوک، بتون و غیره باعث شده است که برخی کلنگ‌ها را به‌قصد تخریب بناهای قدیمی تیز کرده و به جان این بناها بیفتند. انگاری این بناها سد راه پیشرفت شهر و کشور هستند. عدم توجه به مسائل و ویژگی‌های اقلیمی و بومی هر منطقه باعث شده که همان نقشه و مصالحی که در شهر سردسیر تبریز به کار می‌رود در یزد و زاهدان و بندرعباس هم به کار رود. هم‌اکنون به همت پژوهشکده حفاظت و مرمت آثار خشتی دوره‌های کارآموزی برای علاقه‌مندان این حرفه برگزار شده و جزوه‌هایی در ارتباط با آن چاپ شده است. همچنین علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به این پایگاه به اطلاعات موردنیاز دست یابند:

www.rcccr.org

کتابشناسی و مقاله شناسی خشت

الف) کتاب

الف ۱- کتاب‌های مستقل

آیوازیان، امیراردلان: خشت و خورشید، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۱.

بایوردی، محمد، ابراهیم کوهستانی: خاک، تشکیل، طبقه‌بندی، تهران: دانشگاه تهران، چاپ سوم، ۱۳۵۹.

پرهیزکاری، مهرداد: دوره آموزشی حفاظت آثار خشتی و مدیریت محوطه‌های، هفت تپه چغازنبیل، شوش، قزوین:

مدیریت فرهنگی استان قزوین، ۱۳۷۸.

؟: پیش چاپ مقالات نهمین کنفرانس بین‌المللی مطالعه و حفاظت معماری خشتی، تهران: معاونت معرفی و

آموزش سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۸۲.

خدابنده، ماجدی اردکانی: مصالح بنایی با استفاده از خاک ... تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۷۹.

؟: خشت در معماری سنتی ایران، مرحله دوم فرآیند فرسایش بناهای خشتی در سه منطقه شرق، غرب و فلات مرکزی. پروژه پژوهشکده حفاظت و مرمت آثار تاریخی فرهنگی، ۱۳۸۴.

خلیلی، نادر: تنها دویدن از کویر ایران تا کره ماه، تهران: بی‌نا، ۱۳۷۰ / تنها دویدن، تهران: چشمه، ۱۳۸۲.

خلیلی، نادر:

گلنافتن، تحولی در معماری فنی ایران، تهران: موزه هنرهای معاصر، ۱۳۵۹.

صرافی‌نژاد، اشکان و صادق محمدی: خاک، پروژه انسان، طبیعت و معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه یزد، زیر نظر: ابوذری؛ محمدرضا اولیاء، ۱۳۷۱.

عباسی سرچشمه، احمد: تولید خشت و گل در کویر، پژوهش درسی، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه یزد، استاد راهنما: محمدرضا اولیاء، ۱۳۷۲.

کتیرایی، محمود: از خشت تا خشت، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، ۱۳۴۸.

کد. جی. آر: خشت‌های تثبیت‌شده با آهک، ترجمه: فروز روشن‌بین، تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۵۸.

لانث، ام. جی: خشت‌های تثبیت‌شده برای ساختمان، ترجمه: فروز روشن‌بین، تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، چاپ دوم، ۱۳۶۵.

؟: مرمت ساختمان در مناطق جنگ‌زده خوزستان، دفتر اول. ساختمان‌های گلی، اهواز: دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری، دفتر فنی ستاد بازسازی و نوسازی مناطق جنگ‌زده خوزستان، ۱۳۶۴.

مسرت، حسین: از خاک تا خشت، خشت از دیدگاه معماری و مردم‌شناسی، تهران: یزدا، چاپ دوم، ۱۳۹۹ (چاپ نخست، ۱۳۹۴)، ۳۲۶ ص، مصور.

-----: در آیین خشت خام، خشت از دیدگاه معماری و مردم‌شناسی، قم: بقیة‌العترة و اندیشمندان یزد، ۱۳۸۴، وزیری، ۲۲۱ ص.

مقتی‌زاده، محمد: خشت خام، استاد راهنما: محمدرضا اولیاء. تحقیق درسی دانشکده معماری دانشگاه یزد، بی‌تا.

نویی، کامبیز و کامبیز حاجی قاسمی: خشت و خیال، تهران: سروش (صدداوسیمای جمهوری اسلامی ایران): دانشگاه شهید بهشتی، ویرایش دوم، ۱۳۹۹، رحلی، ۳۷۶ ص، مصور (رنگی).

ولفسکیل، لایل و وین دانلپ: استفاده از خاک در خانه‌سازی، ترجمه: حسن تابش، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶.

یار محمدی، داود: خاک، پروژه انسان طبیعت، معماری، دانشگاه معماری و شهرسازی دانشگاه یزد، استاد راهنما: محمدرضا اولیاء. ۱۳۷۱.

الف (۲) - بخشی از کتاب

آذر یزدی، مهدی: قصه‌ها و مثل‌ها، تهران: اشرفی، چاپ پنجم، ۱۳۶۴.

آریان پور کاشانی، عباس و منوچهر آریانپور: فرهنگ فشرده انگلیسی به فارسی، تهران: امیرکبیر، چاپ دوازدهم، ۱۳۶۷.

آل احمد، جلال: خسی در میقات، زیر نظر: شمس آل احمد، تهران: فردوس، ۱۳۷۳.

_____ : مدیر مدرسه، تهران: پرستو، چاپ سوم، ۱۳۴۵.

آموزگار، حبیب‌الله: فرهنگ آموزگار، تهران: معرفت، چاپ چهارم، ۱۳۵۲.

ابراهیم پور، محمدتقی: واژه‌نامه فارسی - کردی، تهران: ققنوس، ۱۳۷۳.

ابریشمی، احمد: مثل‌های فارسی رایج در کرمان، تهران: زیور، ۱۳۷۷.

ابن ندیم، محمد بن اسحاق: الفهرست، ترجمه: محمدرضا تجدد، به کوشش: مهین جهانگللو، تهران: امیرکبیر، ویرایش سوم، ۱۳۶۶.

ابن یمین فریومدی، محمود بن یمین الدین: دیوان اشعار ابن یمین فریومدی، به کوشش: حسینعلی باستانی راد، تهران: سنایی، ۱۳۴۴.

احمدپناهی سمنانی، محمد: شعر و کار در ادب فارسی، تهران: بی‌نا، ۱۳۶۹.

ادیب طوسی، محمد امین: فرهنگ لغات ادبی تبریز، دانشکده ادبیات تبریز، مؤسسه تاریخ و فرهنگ ایران، ۱۳۴۵.

ادیب کرمانی، قاسم: کلیات آثار ادیب قاسمی کرمانی، به کوشش: ایرج افشار، تهران: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۲.

اسدی، محمدحسین: میبد در آینه اشعار، اردکان: قداست، ۱۳۸۱.

اسدی گوگی، محمدجواد: فرهنگ عامیانه گلپاف، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۹.

اسلامی ندوشن، محمدعلی: در کشور شوراها: یادداشت‌های سفر اتحاد جماهیر شوروی، تهران: یزدان، ۱۳۶۳.

_____ : روزها، تهران: یزدان، چاپ سوم ۱۳۷۹، ج ۱.

اشرف‌زاده، رضا: فرهنگ نوادر لغات و ترکیبات و تعبیرات آثار عطار نیشابوری، مشهد: آستان قدس، ۱۳۶۷.

افشار، ایرج: فهرست مقالات فارسی درزمینه تحقیقات ایرانی، تهران: جیبی، علمی و فرهنگی، فهرستگان، ۱۳۴۸ -

۱۳۸۳، ج ۱ - ۶.

_____ : کتابخانه‌های ایران و مقدمه‌ای درباره کتابخانه‌های قدیم، تهران: اداره کل نگارش وزارت

آموزش و پرورش، ۱۳۴۴.

_____ : واژه‌نامه یزدی، به کوشش: محمد محمدی، تهران: ثریا، ویرایش دوم ۱۳۸۲.

_____ : یادگارهای یزد، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی و نیکوروش، چاپ دوم، ۱۳۷۴، ج ۲.

اکبری، محمدتقی و دیگران: فرهنگ اصطلاحات علوم و تمدن اسلامی، ویراسته بهاء‌الدین خرمشاهی.

مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس، ۱۳۷۰.

اکبری بیرقی، محمدرضا: تعبیر خواب معبران ایرانی و غیر ایرانی، تهران: اردیبهشت، ۱۳۶۹.

اکبری شالچی، امیرحسین: فرهنگ گویشی خراسان بزرگ، تهران: مرکز، ۱۳۷۰.

امامی افشار، احمدعلی: گزیده اشعار منوچهری دامغانی، تهران: بنیاد، چاپ سوم، ۱۳۷۰.

امیرخسرو دهلوی: دیوان امیرخسرو دهلوی، به کوشش: م درویش، تهران: جاویدان ۱۳۴۳.

امیرشاهی، مهشید: بعد از روز آخر، تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۸.

امینی، امیرقلی: فرهنگ عوام یا تفسیر امثال و اصطلاحات زبان فارسی، اصفهان: دانشگاه اصفهان، چاپ دوم، ۱۳۶۹،

ج ۱ - ۲.

انجو شیرازی، میرجمال‌الدین: فرهنگ جهانگیری، ویراسته: رحیم عقیفی، مشهد: دانشگاه مشهد، چاپ دوم،

۱۳۵۹، ج ۲.

انزابی نژاد، رضا و منصور ثروت: فرهنگ معاصر، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۶.

انصاف‌پور، غلامرضا: کامل فرهنگ فارسی، تهران: زوار، ویرایش دوم، ۱۳۷۸.

_____ : فرهنگ لغات فارسی، تهران: زوار، ۱۳۶۳.

انوری، اوحدالدین علی: دیوان انوری، به کوشش: محمدتقی مدرس‌رضوی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۰،

۱۳۳۷، ج ۱ و ۲.

انوری، حسن: فرهنگ بزرگ سخن، تهران: سخن، ۱۳۸۱، ج ۴.

_____ : فرهنگ کنایات سخن، تهران: سخن، ۱۳۸۳، ج ۱ و ۲.

اوحدی مراغه‌ای، رکن‌الدین: دیوان اوحدی مراغه‌ای، به کوشش: سعید نفیسی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۰.

اولغون، ابراهیم و جمشید درخشان: فرهنگ فارسی - ترکی، [آنکارا]: دانشگاه آنقره، ۱۹۶۷ م، ج ۲.

اولیاء، محمدرضا: اصطلاح‌نامه معماری، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور. زیر چاپ.

اویسی، فضل‌الله: هفت شهر عشق، تهران: بی‌نا، ۱۳۶۰، ج ۲.

اهری، مهرداد: آجر، تهران: هنر و معماری، ۱۳۵۲.

باباطاهر همدانی: دیوان کامل باباطاهر عریان، به کوشش: حسن وحید دستگردی، تهران: ادب، چاپ چهارم ۱۳۴۷.

_____ : کلیات رباعیات باباطاهر عریان، تهران: علمی، بی‌تا.

برقعی، یحیی: کاوشی در امثال و حکم فارسی، قم: نمایشگاه و نشر کتاب، چاپ دوم، ۱۳۶۴.

بروخیم، باروخ: فرهنگ فارسی - فرانسه، تهران: بروخیم، ۱۳۵۴.

برومندسعید، جواد: واژه‌نامه گویش بردسیر، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۰.

بقایی، ناصر: امثال فارسی در گویش کرمان، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۰.

بلعمی، ابوعلی: گزیده تاریخ بلعمی، به کوشش: رضا انزابی‌نژاد، تهران: امیرکبیر، چاپ سوم، ۱۳۶۸.

بورکهارت، تیتوس: هنر اسلامی، زبان و بیان، ترجمه: مسعود رجب‌نیا، تهران: سروش، ۱۳۶۵.

بهجتی اردکانی، محمود: سیمای مسکن کویر، اردکان: قداست، ۱۳۸۲.

بهرامی، احسان: فرهنگ واژه‌های اوستایی، ویراستار: فریدون جنیدی، تهران: بلخ، ۱۳۶۹، ج ۱.

بهروزی، علی‌نقی: واژه‌ها و مثل‌های شیرازی و کازرونی، شیراز: اداره کل فرهنگ و هنر فارس، ۱۳۴۸.

بهشتی، محمد: فرهنگ صبا، تهران: صبا، ۱۳۶۹.

بهمنیاری، احمد: داستان‌نامه بهمنیاری، به کوشش: فریدون بهمنیاری، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۶۹.

بیهقی، ابوالفضل: تاریخ بیهقی، به کوشش: علی‌اکبر فیاض، مشهد: دانشگاه فردوسی، چاپ دوم، ۱۳۵۶.

_____ : تاریخ بیهقی، به کوشش: خلیل خطیب رهبر، تهران: سعدی، ۱۳۶۸، ج ۱.

بیهقی، محمود: دائرةالمعارف بزرگ سبزوار، سبزوار: آژند، ۱۳۸۳.

بیهقی، حسینعلی: حکمت عامیانه در کلام مولانا، مشهد: اردشیر، زوآر، ۱۳۷۲.

پادشاه (شاد)، محمد: فرهنگ جامع فارسی (آندراج)، زیر نظر: محمد دبیرسیاقی، تهران: خیام، چاپ دوم، ۱۳۶۳، ج

۲.

پارسای، کامروز: فرهنگ دوزبانه فارسی اسپانیایی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۱.

پارکر، برتاموریس: فرهنگنامه، ترجمه زیر نظر: رضا اقصی، تهران: جیبی، ۱۳۴۶، ج ۷.

پورابراهیم، حسین: جغرافیای گناباد، گناباد: مرندیز، ۱۳۷۱.

پورحسینی، ابوالقاسم: فرهنگ لغات و اصطلاحات مردم کرمان، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۰.

پیرنیا، محمدکریم: آشنایی با معماری اسلامی ایران، تدوین: غلامحسین معاریان، تهران: دانشگاه علم و صنعت

ایران، ۱۳۷۱.

_____ : شیوه‌های معماری ایرانی، تدوین: غلامحسین معاریان، تهران: بنیاد مستضعفان و جانبازان، مؤسسه نشر

و هنر اسلامی، ۱۳۶۹.

تبریزی، محمدحسین بن خلف: برهان قاطع، به کوشش: محمد معین، تهران: امیرکبیر، چاپ پنجم، ۱۳۶۲، ج ۲.

؟: ترجمه قرآن موزه پارس، از مترجمی ناشناس، به کوشش: علی رواقی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۵.

توسلی، محمود: ساخت شهر و معماری در اقلیم گرم و خشک ایران، تهران: بی‌نا، چاپ چهارم، ۱۳۶۰.

التونجی، محمد: المعجم الذهبی (فرهنگ طلایی)، بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۶۹ م.

ثروت، منصور: فرهنگ کنایات، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴.

_____ و انزابی‌نژاد، رضا: فرهنگ لغات عامیانه و معاصر، تهران: سخن، ویرایش دوم، ۱۳۷۷.

جاحظ، عمرو بن بحر: المحاسن والاضداد، دارمکتبه العرفان، بی‌تا.

جامی، عبدالحی: لطایف التفسیر، نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (۲)، ش ۱۴۱۵، به تاریخ ۷۶۱ ق.

جعفری، جعفر بن محمد: تاریخ یزد، به کوشش: ایرج افشار، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، چاپ دوم، ۱۳۴۳.

جلالیان، عبدالحسین: پله‌های سنگی، تهران: یزدان، ۱۳۶۶، ج ۱.

جمال‌زاده، محمدعلی: فرهنگ لغات عامیانه، به کوشش: محمدجعفر محجوب، تهران: ابن‌سینا، ۱۳۴۱.

_____ : قصه ما به سر رسید، تهران: شرکت مؤلفان و مترجمان ایران، ۱۳۵۷.

_____ : کهنه و نو، تهران: جاویدان، ۱۳۶۲.

_____ : یکی بود، یکی نبود، تهران: بنگاه پروین، چاپ دوم، ۱۳۲۰.

جمشیدی پور، یوسف: فرهنگ امثال فارسی، تهران: فروغی، بی تا.

جوادی، آسیه: معماری ایران، تهران: مجرّد، ۱۳۶۳، ج ۱ و ۲.

جوینی، علاء الدین عطاء ملک: گزیده تاریخ جهانگشای جوینی، به کوشش: جعفر شعار، تهران: بنیاد، چاپ دوم، ۱۳۷۰.

حاتمی زاده، محمد: واژه‌ها و گویش‌های یزدی، تهران: ما، ۱۳۸۳.

حافظ شیرازی، شمس الدین: دیوان خواجه حافظ شیرازی، به کوشش: ابوالقاسم انجوی شیرازی، تهران: جاویدان، چاپ پنجم، ۱۳۶۳.

حامی، احمد: مصالح ساختمان، تهران: پلی تکنیک، چاپ دوم، ۱۳۵۸.

حزین لاهیجی، محمدعلی: دیوان حزین لاهیجی، به کوشش: ذبیح‌الله صاحبکار، تهران: سایه، ۱۳۷۴.

حسینی دشتی، مصطفی: معارف و معاریف، قم: اسماعیلیان، ۱۳۶۹، ج ۲.

حقیقت سمنانی، محمدعلی: ضرب‌المثل‌های منظوم فارسی، تهران: گزاره، ۱۳۷۴.

حکمت یغمایی، عبدالکریم: بر ساحل کویر نمک، تهران: توس، ۱۳۶۹.

حییم، سلیمان: فرهنگ کوچک فارسی - انگلیسی، تهران: بروخیم، چاپ سوم، ۱۳۵۵.

خاقانی، بدیل بن علی: دیوان افضل الدین بدیل خاقانی، به کوشش: ضیاء الدین سجّادی، تهران: زوّار، ۱۳۵۳.

_____ : منشآت خاقانی، به کوشش: محمد روشن، تهران: فرزانه، ۱۳۶۲.

خالقی مطلق، جلال: اساس اشتقاق فارسی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۶.

خرّمشاهی، بهاء الدین: حافظنامه، تهران: سروش + علمی فرهنگی، ویرایش دوم، ۱۳۶۷.

خرندزی زیدری نسوی، شهاب‌الدین: نفثه المصدر، به کوشش: امیرحسن یزدگردی، تهران: ویراستار، چاپ دوم، ۱۳۷۰.

خضرای، امین: فرهنگنامه امثال و حکم ایرانی، شیراز: نوید شیراز، ۱۳۸۲.

خواجوی کرمانی، محمود بن علی: دیوان اشعار خواجوی کرمانی، به کوشش: احمد سهیلی خوانساری، تهران: بارانی و محمودی، بی تا.

_____ : روضه الانوار، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۰.

خیام، عمر بن ابراهیم: ترانه‌های خیام، به کوشش: صادق هدایت، تهران: پرستو، چاپ ششم، ۱۳۵۳.

_____ : دیوان خیام، تهران: چاپار، ۱۳۵۵.

داعی الاسلام، محمدعلی: فرهنگ نظام، تهران: دانش، بی‌تا، ج ۲.

داور شیرازی، مفید بن محمد نبی: تذکره مرآت الفصاحه، به کوشش: محمود طاووسی، شیراز: نوید شیراز، ۱۳۷۱.

دبیر سیاقی، محمد: لغت‌نامه فارسی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۲، ج ۳.

دبیرسیاقی، محمد: فهرست الفبایی لغات و ترکیبات فارسی السّامی فی الاسامی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۴.

دورانت، ویل: تاریخ تمدن، ترجمه: احمد آرام، تهران: اقبال، ۱۳۴۳، ج ۱.

دهخدا، علی‌اکبر: امثال و حکم، تهران: امیرکبیر، چاپ ششم، ۱۳۶۳، ج ۴ - ۱.

_____ : لغت‌نامه، تهران: دانشگاه تهران، دوره جدید، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ج ۱۵.

دهگان، بهمن: فرهنگ جامع ضرب‌المثل، تهران: فرهنگستان زبان ایران، ۱۳۸۳.

راجی کرمانی، بمانعلی: حمله حیدری، به کوشش: یحیی طالبیان، امیری خراسانی، کرمان: دانشگاه شهید باهنر، ۱۳۸۳.

راوندی، محمد بن علی بن سلیمان: راحة الصدور و آیه السّرور در تاریخ آل سلجوق، به کوشش: محمد اقبال و مجتبی مینوی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴.

رضایی، جمال: واژه‌نامه گویش بیرجند، تهران: روزبهان، ۱۳۷۳.

رفعتی، حسین: هزار مثل جیرفتی، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۷۹.

ردفسکی، برنارد: معماری بدون معمار (معماری بومی)، تهران: گام، ۱۳۵۳.

رسولی، احمد: دیوان احمد رسولی، نسخه تاپپی نزد سراینده.

رواقی، علی: زبان فارسی فرارودی تاجیکی، تهران: هرمس، ۱۳۸۳.

روبینچیک، یوری: فرهنگ فارسی بروسی، مسکو: آکادمی علوم اتحاد شوروی، انستیتوی خاورشناسی، ۱۹۷۰، ج ۱.

رودکی، ابو عبدالله: گزیده اشعار رودکی، به کوشش: جعفر شعار، حسن انوری، تهران: علم، چاپ دوم، ۱۳۷۳.

روسو، پی: تاریخ صنایع و اختراعات، ترجمه: حسن صفّاری، تهران: جیبی، چاپ چهارم، ۱۳۶۲.

ریاحی، بزرگمهر: واژه‌نامهٔ ساختمان، تهران: سخن، ۱۳۷۹.

ریاضی یزدی، محمدعلی: ساز زهره، دیوان اشعار شادروان استاد سید محمدعلی ریاضی یزدی، به کوشش: محمود

رستگار یزدی، یزد: انجمن کتابخانه‌های عمومی استان یزد، ۱۳۷۵.

زمانی، کریم: شرح جامع مثنوی، تهران: اطلاعات، ۱۳۸۰، ج ۱ - ۷.

زمرّدیان، رضا: زبان‌شناسی عملی بررسی گویش قائن، مشهد: آستان قدس، ۱۳۶۸.

زمرشیدی، حسین: معماری ایران، اجرای ساختمان با مصالح سنتی، تهران: زمرّد، ۱۳۷۴.

_____ : معماری ایران، مصالح شناسی سنتی، تهران: زمرّد، ۱۳۷۷.

سپهر (عرب‌زاده)، فرشته: صراحی می ناب، ارسال‌المثل در دیوان حافظ، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۸.

ستوده، منوچهر: فرهنگ سمنانی، سرخه‌ای، لاسگردی، سنگسری، شه‌میرزادی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۲.

_____ : فرهنگ کرمانی، تهران: فرهنگ ایران‌زمین، ۱۳۳۵.

سجّادی، ضیاء‌الدین: فرهنگ لغات و تعبیرات با شرح اعلام و مشکلات دیوان خاقانی، تهران: زوار، ۱۳۷۴، ج ۱ و ۲.

سرتیپ پور، جهانگیر: ویژگی‌های دستوری و فرهنگ واژه‌های گیلکی، رشت: گیلکان، ۱۳۶۹.

سروری، محمدقاسم: فرهنگ مجمع الفرس، به کوشش: محمد دبیرسیاقی، تهران: علمی، ۱۳۳۸.

سروشیان، جمشید سروش: فرهنگ به‌دینان، به کوشش: منوچهر ستوده، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۶.

سعدی، مصلح الدین: کلیات سعدی، به کوشش: محمدعلی فروغی، تهران: امیرکبیر، چاپ پنجم، ۱۳۶۵.

_____ : گزیدهٔ قصاید سعدی، به کوشش: جعفر شعار، تهران: علمی، ۱۳۶۹.

_____ : متن کامل دیوان شیخ اجل سعدی شیرازی، به کوشش: مظاهر مصفّاء، تهران: معرفت، ۱۳۴۰.

سنایی غزنوی، مجدود بن آدم: دیوان حکیم سنایی، به کوشش: مظاهر مصفّاء، تهران: امیرکبیر، ۱۳۳۶.

سیالکوتی وارسته لاهوری، عبدالله: فرهنگ مصطلحات الشعراء، به کوشش: سیروس شمیس‌ا، تهران: فردوس،

۱۳۸۰.

_____ : سیری در غزلیات حیدر یغما، شاعر خشت‌مال نیشابوری، مشهد: بی‌نا، ۱۳۶۵.

سیفی بخاری: صنایع البدایع، نسخهٔ خطی کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران، ش ۴۵۸۵ (شهرآشوب‌های فارسی: ۴۸)

شاملو، احمد: کتاب کوچه، تهران: مازیار، ۱۳۵۹ - ۱۳۸۱، ج ۱ - ۱۱.

شاهانی، خسرو: بازنشسته، تهران: تهران، ۱۳۶۸.

_____ : بالا رودی‌ها پایین رودی‌ها، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۱.

شاه داعی شیرازی، سید شاه نظام‌الدین: کلیات شاه داعی شیرازی، به کوشش: محمد دبیرسیاقی، تهران: معرفت، ۱۳۳۹.

شریعت، محمدجواد: کشف الایات مثنوی نیکلسون، اصفهان: کمال، ۱۳۶۳.

شعاعی، عبدالحمید: امثال شعر فارسی، تهران: گوتنبرگ، ۱۳۵۱.

شعبه تألیف فرهنگ‌های فارسی: فرهنگ تاریخی زبان فارسی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۷، ج ۱.

شفایی، سپیده. فاطمه مصطفوی: کتاب‌شناسی مواد و مصالح ساختمانی، تهران: مرکزی تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۶۸.

شکورزاده بلوری، ابراهیم: دوازده‌هزار مثل فارسی و سی هزار معادل آن‌ها، مشهد: آستان قدس رضوی، شرکت به نشر، ۱۳۸۰.

_____ : ده هزار مثل فارسی، مشهد: آستان قدس، ۱۳۷۳.

_____ : عقاید و رسوم عامه مردم خراسان، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۴۶ / تهران: سروش، چاپ دوم، ۱۳۶۳.

شهری، جعفر: تاریخ اجتماعی تهران در قرن سیزدهم، تهران: رسا، ۱۳۶۹.

شهریار تبریزی، محمد حسین: دیوان شهریار، تهران: زرین و نگاه، چاپ شانزدهم، ۱۳۷۴، ج ۱ - ۴.

شهوولی، عبدالرحیم: حکیم عمر خیام و زمان او، تهران: گوتنبرگ، ۱۳۵۳.

صائب تبریزی، محمدعلی: دیوان صائب تبریزی، به کوشش: کریم امیری فیروزکوهی، تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۴۵.

_____ : گزیده اشعار صائب تبریزی، تهران: بنیاد، چاپ دوم، ۱۳۷۰.

صبا، محسن: فرهنگ بیان اندیشه‌ها، تهران: فرهنگ، ۱۳۶۶.

صدر حاج سیدجوادی، احمد و دیگران: دائرةالمعارف تشیع، تهران: سعید محبی، ۱۳۷۸، ج ۷.

صدیقیان، مهین دخت و ابوطالب میرعابدینی: فرهنگ واژه نمای حافظ، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۶.

صرافی، محمود: فرهنگ گویش کرمانی، تهران: سروش، ۱۳۷۵.

صفا، ذبیح‌الله: مختصری در تاریخ تحول نظم و نثر پارسی، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۳.

صفری، حسین: واژه‌نامه راجی، تهران: بی‌نا، ۱۳۷۳.

صمیمی، بدیع: فرهنگ زبان فارسی اسپرانتو، تهران: بی‌نا، ۱۳۶۰.

طالعی بافقی، محمدعلی: فرهنگ عامیانه بافق، یزد: وصال، ۱۳۸۱.

طاووسی، محمود: واژه‌نامه شایست و ناشایست، شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۶۵.

طباطبایی، مصطفی: فرهنگ نوین عربی - فارسی، تهران: اسلامی، بی‌تا.

طباطبایی اردکانی، محمود: فرهنگ عامه اردکان، یزد: شورای فرهنگ عمومی استان یزد، ۱۳۸۱.

طراز یزدی، عبدالوهاب: دیوان طراز یزدی، به کوشش: احمد کرمی، تهران: ما، ۱۳۶۶.

عاملی، محمد بن الحسینی الحر: وسایل الشیعه، به کوشش: عبدالرحیم ربانی، تهران: اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۸۴ ق،

ج ۳.

عطار نیشابوری، شیخ فریدالدین: مصیبت‌نامه، به کوشش: عبدالوهاب نورانی وصال، تهران: زوار، ۱۳۵۶.

عفیفی، رحیم: فرهنگنامه شعری، تهران: سروش، ۱۳۷۲، ج ۱ - ۳.

_____ : مثل‌ها و حکمت‌ها، تهران: سروش، ۱۳۷۱.

علوی، عبدالرضا: فرهنگ مثنوی، تهران: ما، ۱۳۷۵.

عمان سامانی، نورالله بن عبدالله: گنجینه الاسرار، به کوشش: حبیب فضائلی، اصفهان: میثم تمار، چاپ دوم،

۱۳۶۳.

عمید، حسن: فرهنگ عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۸.

غزالی، امام محمد: کیمیای سعادت، به کوشش: حسین خدیو جم، تهران: علمی و فرهنگی، چاپ ششم، ۱۳۷۴، ج ۲.

غنی، قاسم: تاریخ عصر حافظ تهران: زوار، چاپ نهم، ۱۳۸۳.

غیاث‌الدین رامپوری، سراج‌الدین اکبرآبادی: فرهنگ غیاث اللغات، فرهنگ چراغ هدایت، به کوشش: منصور

ثروت، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۳.

فایق، محمدعلی: ره‌آورد گیل، رشت: هدایت، ۱۳۷۴.

فخری‌گرگانی، فخرالدین اسعد: ویس و رامین، به کوشش: محمدجعفر محبوب، تهران: بی‌نا، ۱۳۳۷.

- فراهی، ابونصر: نصاب الصبّیان، به کوشش: محمّدجواد مشکور، تهران: اشرفی، چاپ سوم، ۱۳۶۱.
- فرّخی سیستانی، علی بن جولوع: دیوان حکیم فرّخی سیستانی، به کوشش: محمّد دبیرسیاکی، تهران: زوار، چاپ سوم، ۱۳۶۳.
- فرّخی یزدی، محمّد: دیوان فرّخی یزدی، به کوشش: حسین مسرت، تهران: قطره، ویرایش دوم، ۱۳۸۱.
- فردوسی، ابوالقاسم: شاهنامه، به کوشش: محمّد دبیرسیاکی، تهران: علمی، چاپ سوم، ۱۳۶۱، ج ۱ - ۵.
- فرشاد، مهدی: تاریخ مهندسی در ایران، تهران: بلخ، چاپ دوم، ۱۳۶۲.
- فرهادی‌راد، یوسف: بررسی ریشه‌شناسانه گویش بافت، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی، ۱۳۸۲.
- _____ : فرهنگ لاروس عربی فارسی، ترجمه: حمید طیبیان، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۵، ج ۱.
- فروهوشی، بهرام: فرهنگ فارسی پهلوی، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۵۸.
- فصیح، اسماعیل: دل‌کور، تهران: رز، ۱۳۵۲.
- فکرت هروی، محمّدآصف: فارسی هروی، زبان گفتاری هرات، مشهد: دانشگاه فردوسی، ۱۳۷۶.
- _____ : فهرست مقالات مردم‌شناسی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، ۱۳۵۶.
- فیروزآبادی، محمّد بن یعقوب: شرح قاموس (ترجمان البلاغه)، ترجمه: محمّد یحیی بن محمّد شفیع قزوینی، تهران: بی‌نا، ۱۳۰۸ ق.
- قرآن کریم: ترجمه: بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران: نیلوفر و جامی، ۱۳۷۴.
- قزلباش، محمّدرضا و فرهاد ابوالضیاء: الفبای کالبد خانه‌های سنتی یزد، تهران: وزارت برنامه‌بودجه، ۱۳۶۴.
- کرباسی راوری، علی: فرهنگ مردم راور، تهران: بنیاد نیشابور، ۱۳۶۵.
- کلباسی، ایران: گویش کردی مهاباد، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۳.
- کمال خجندی، کمال‌الدین مسعود: دیوان شیخ کمال خجندی، به کوشش: ایرج گل‌سرخ، تهران: سروش، ۱۳۷۴، ج ۲.
- _____ : دیوان کمال خجندی، به کوشش: عزیز دولت‌آبادی، تبریز: مجمع بزرگداشت شیخ کمال خجندی، ۱۳۷۵.
- گریجان، بهمن و شیوا مولونیا: فرهنگ جامع ضرب‌المثل دوسویه، اهواز: معتبر، ۱۳۸۳.
- گریفونه آزمون، رزاماریا و شانتال بناپور: فرهنگ فارسی ایتالیایی، تهران: اشراقی، ۱۹۸۰ م.

- گلچین معانی، احمد: تاریخ تذکره‌های فارسی، تهران: سنایی، چاپ دوم، ۱۳۶۳، ج ۱.
- _____ : شهر آشوب در شعر فارسی، تهران: روایت، چاپ دوم، ۱۳۸۰.
- _____ : فرهنگ اشعار صائب، تهران: امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۷۳، ج ۱ و ۲.
- _____ : کاروان هند، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۹، ج ۲.
- گلی زوآره، غلامرضا: سیمای کوفه، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- گوهرین، صادق: فرهنگ لغات و تعبیرات مثنوی، تهران: زوآر، چاپ دوم: ۱۳۶۳، ج ۴.
- گیدیون، زیکفرید: معماری شما و من، ترجمه: اکبر میرمطهر، تهران: رز، ۱۳۵۴.
- گیرشمن، رومن: چغازنبیل، ترجمه: اصغر کریمی، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۳، ج ۱ و ۲.
- لاله تیک، چند بهار: بهار عجم، فرهنگ لغات، ترکیبات، کنایات و امثال فارسی. به کوشش: کاظم دزفولیان، تهران: طلایه، ۱۳۷۴، ج ۱ - ۳.
- مجلسی، محمدباقر: بحارالانوار، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۷، ق، ج ۷۶.
- ؟ : مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۴، ج ۱ - ۴.
- محبت، احمد: نغمه‌های عشق، دیوان محبت، تهران: ماه، ۱۳۷۲.
- محتشم، حسن: فرهنگنامه عمومی سبزوار، سبزوار: دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۵.
- محتشم کاشانی: دیوان مولانا محتشم کاشانی، به کوشش: مهرعلی گرکانی، تهران: سعدی، چاپ چهارم، ۱۳۷۳.
- محقق نیشابوری، جواد: شاعر خشت‌مال، حیدر یغمای نیشابوری، مشهد: محقق، ۱۳۷۳.
- محمد ابن سیرین و دانیال پیغمبر: کلیات کامل التبعیر، تهران: کانون کتاب، بی‌تا.
- محمد حسنین، عبدالنعیم: قاموس الفارسیه (فارسی - عربی)، بیروت: دارالکتاب اللبنانی، ۱۴۰۲، ق.
- مدرّسی، سید جواد: آهنگ اقتصاد (میان‌روی)، یزد: انتشارات یزد، ۱۳۷۶.
- مستوفی، حمدالله: نزهة القلوب، به کوشش: گای لیسترانج، تهران: دنیای کتاب، ۱۳۶۲.
- مستوفی، عبدالله: شرح زندگانی من یا تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجاریه، تهران: زوآر، ۱۳۷۱، ج ۱ - ۳.
- مستوفی بافقی، محمد مفید: جامع مفیدی، به کوشش: ایرج افشار، تهران: اسدی، ۱۳۴۰ - ۱۳۴۲، ج ۱ - ۳.

- مسرت، حسین: یزد یادگار تاریخ، یزد: انجمن کتابخانه‌های عمومی استان یزد، یزد: انجمن کتابخانه‌های عمومی استان یزد، ۱۳۷۶، ج ۱: ۷۸۹-۷۸۷، ۹۸۰-۹۷۹، ویرایش دوم، تهران: دف، ۱۳۹۵: ۳۹۵-۳۹۶، ۵۰۰. مشکری، محمود: فرهنگ چند زبانی، تهران: بی‌نا، ۱۳۶۲.
- مشیری، مهشید: فرهنگ زبان فارسی، تهران: سروش، چاپ دوم، ۱۳۷۱.
- مصنّی، ابوالفضل: فرهنگ اصطلاحات نجومی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، چاپ دوم، ۱۳۶۶.
- _____: فرهنگ ده هزار واژه از دیوان حافظ، تهران: پازنگ، ۱۳۶۹، ج ۲.
- معروف، حبیب: واژه‌نامه راه و ساختمان و معماری، تهران: بی‌نا، چاپ دوم، ۱۳۶۴.
- معلوف، لویس: فرهنگ مبین، ترجم: قاسم بوستانی، تهران: فقیه، ۱۳۷۳.
- معماریان، غلامحسین: آشنایی با معماری مسکونی ایرانی، گونه‌شناسی درون‌گرا، تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران، ۱۳۷۳.
- معین، محمد: فرهنگ فارسی، تهران: امیرکبیر، چاپ هفتم، ۱۳۶۴، ج ۱ و ۳.
- مفتخری نظری پور، طاهره: کتاب‌نامه معماری، تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۶۹.
- مقیم تویسرکانی، محمد: فرهنگ جعفری، به کوشش: سعید حمیدیان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲.
- مگی، حسین: گلزار ادب، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴.
- منصور مؤید، علیرضا: ارسال‌المثل در شاهنامه، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳.
- _____: ارسال‌المثل در مثنوی مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، تهران: سروش، ۱۳۶۵.
- منصوریان، هایدوک: فرهنگ فارسی ارمنی، تهران: بی‌نا، ۱۳۵۸.
- منوچهری دامغانی، احمد بن قوس: دیوان منوچهری دامغانی، به کوشش: محمد دبیر سیاقی، تهران: زوار، چاپ سوم، ۱۳۴۷.
- موحد، صدیقه: فهرست تحلیلی مقالات مجله هنر و مردم ۱۳۵۷-۱۳۴۲، تهران: مرکز اسناد و مدارک علمی، ۱۳۶۵.
- موسوی بجنوردی، کاظم و دیگران: دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۴، ج ۱.

مولوی بلخی، جلال للدین: کلیات دیوان شمس تبریزی، با مقدمه علی دشتی و بدیع الزمان فروزان فر، تهران: امیرکبیر، چاپ چهارم، ۱۳۵۱.

_____ : متن کامل مثنوی معنوی، به کوشش: مهدی آذر یزدی، تهران: پژوهش، چاپ هفتم، ۱۳۸۳.

مهتدی (صبحی)، فضل‌الله: افسانه‌های کهن، تهران: امیرکبیر، چاپ دوازدهم، ۱۳۵۸، ج ۱.

مهتدی حقیقی، مجید: فرهنگ فارسی اسپانیایی، تهران: بی تا، ۱۳۶۳.

میهنی، محمد بن منور: اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابی سعید، به کوشش: محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران: آگاه، چاپ دوم، ۱۳۶۷.

میرزانی، منصور: فرهنگنامه کنایه، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۲.

ناصر خسرو قبادیانی، ابومعین: دیوان ناصر خسرو، به کوشش: مجتبی مینوی و مهدی محقق، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۵.

_____ : سفرنامه ناصر خسرو، به کوشش: محمد دبیرسیاقی، تهران، زوار، ۱۳۶۳.

نجفی، ابوالحسن: فرهنگ فارسی عامیانه، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۸، ج ۱ و ۲.

نصرآبادی، محمدطاهر: تذکره نصرآبادی، به کوشش: احمد مدقق یزدی، یزد: دانشگاه یزد، ۱۳۷۹.

_____ : تذکره نصرآبادی، به کوشش: حسن وحید دستگردی، تهران: کتابفروشی فروغی، ۱۳۶۱.

نظام السلطنه، حسین قلی خان: خاطرات و اسناد حسین قلی خان نظام السلطنه مافی، به کوشش: معصومه مافی و دیگران، تهران: نشر تاریخ ایران، ۱۳۶۱، ج ۱ و ۲.

نظامی گنجوی، نظام الدین الیاس: سبعة حکیم نظامی گنجوی، به کوشش: حسن وحید دستگردی، تهران: علمی، چاپ دوم، ۱۳۶۳.

_____ : مخزن الاسرار، به کوشش: حسن وحید دستگردی و سعید حمیدیان، تهران: قطره، چاپ پنجم، ۱۳۸۰.

_____ : هفت‌پیکر، به کوشش: حسن وحید دستگردی، تهران: علمی، ۱۳۶۳.

نظری تیموری، ابراهیم: فرهنگ ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات محاوره‌ای فارسی به انگلیسی، تهران: یادواره کتاب، ۱۳۸۳.

نفیسی، علی اکبر: فرهنگ نفیسی (ناظم الاطباء)، تهران: خیام، ۱۳۵۵، ج ۲.

- نوری، افسانه و حسین میررکنی: کاشانه‌های خشتی، اردکان: قداست، ۱۳۸۳.
- نوشتین، عبدالحسین: واژه‌نامه، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، بی‌تا.
- نیر، حسین: فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات رایج در شیراز، تهران: قلم، ۱۳۷۰.
- نیرومند، محمدباقر: واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری، تهران: فرهنگستان زبان ایران، ۱۳۵۵.
- واعظ تقوی، محمدتقی: فرهنگ اصطلاحات کرمان، بی‌جا، قائم، چاپ دوم، ۱۳۶۶.
- واعظ کاشفی سبزواری، حسین: فتوت‌نامه سلطانی، به کوشش: محمدجعفر محبوب، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۰.
- وامق یزدی، محمدعلی: تذکره میکرده، به کوشش: حسین مسرت، یزد: اندیشمندان یزد، ویرایش دوم، ۱۳۸۱.
- وحشی بافقی، کمال الدین: دیوان کامل وحشی بافقی، به کوشش: حسین آذران (نخعی)، تهران: امیرکبیر، چاپ سوم، ۱۳۴۸.
- وحید قزوینی، میرزا طاهر: عاشق و معشوق، نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ش ۴۳۴۴ (شهرآشوب‌های فارسی: ۶۵).
- _____ : ساقی‌نامه، نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ش ۱۱۶۱ و ۱۱۶۲ (شهرآشوب‌های فارسی: ۲۰۹).
- وزیری، احمدعلی خان: تاریخ کرمان، به کوشش: محمدابراهیم باستانی پاریزی، تهران: علمی، چاپ سوم، ۱۳۶۴، ج ۱.
- وهاب‌زاده، مرتضی و محمد دخانی: واژه‌نامه فنی - صنعتی، تهران: بی‌نا، ۱۳۶۷.
- هدایت، صادق: بوف کور، تهران: سیمرغ، ۱۳۷۲.
- _____ : سایه‌روشن، تهران: جاویدان، چاپ جدید، ۱۳۵۶.
- هروی، حسینعلی: شرح غزل‌های حافظ، تهران: نشر نو، ۱۳۶۷، ج ۱ - ۴.
- هندوشاه، بن سنجر صاحبی نخجوانی: صحاح العجم، به کوشش: غلامحسین بیگدلی، تهران: نشر دانشگاهی، ۱۳۶۱.
- هندوشاه، بن سنجر صاحبی نخجوانی: متن کهن لغت‌نامه فارسی - ترکی، صحاح العجم، نسخه غازان، به کوشش: غلامحسین بیگدلی، تهران: وحید، ۱۳۶۶.

یانکر، اچ. اف: فرهنگ کامل فارسی - آلمانی، بی‌جا: بی‌نا، بی‌تا.

Pre-print of papers 9 th international. Conference on the study and conservation of earthen architecture Tehran.19

ب) مقاله

آذری ازغندی، علی: «حفاظت، مرمت و احیای معماری خشتی» در کتاب: پیش چاپ مقالات نهمین کنفرانس بین‌المللی مطالعه و حفاظت معماری خشتی، تهران: معاونت معرفی و آموزش سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۸۲، ۳۱ - ۱۹.

آزاد، میترا: «ارگ و باروی خشتی و باستان توس» پیش چاپ، همان: ۱۸ - ۹.

آیت‌الله زاده شیرازی، باقر: «خاک و انسان دو همراه همیشگی» خشت، ش ۳ (۸۲/۹/۱۰): ۵.

ابراهیمی، افشین: «مطالعات متمرکز بر خشت خام و اندود کاهگل در محوطه ثبت جهانی چغازنبیل» پیش چاپ، همان: ۴۰ - ۳۲.

ابوالقاسمی، لطیف: «خشت اول» هنر و معماری. س ۸. ش ۳۸ - ۳۷ (آذر - اسفند ۱۳۵۵): ۹۸.

ارشاد لنگرودی، امیر: «مواد پلیمری برای مرمت و حفاظت آثار تاریخی» پیش چاپ، همان: ۲۶۰ - ۲۵۶.

؟: «استفاده از خشت در ساختمان» جهاد، س ۹، ش ۱۲۲ (آبان ۶۸): ۲۳ - ۲۲، ۴۸.

اسلامی، منصور و محمد برقی: «معماری سنتی روستاهای ایران»، پژوهشی در معماری سنتی روستاهای مناطق سردسیری، نشریه گسترش تولید و عمران ایران، س ۲، ش ۶ - ۴

(زمستان ۱۳۶۵): ۳۷ - ۳۱.

_____ : «معماری سنتی روستاهای ایران»، هنر و معماری، س ۹، ش ۴۴ - ۴۳ (آذر - اسفند ۱۳۵۵): ۸۳ - ۸۱.

افشار، ایرج: «شهر آشوب پیشه‌های ساختمانی»، نامگانی استاد علی سامی، به کوشش: محمود طاووسی، شیراز: نوید شیراز، ۱۳۷۰ ج ۱.

باستانی پاریزی، محمد ابراهیم: «خشت، خود تاریخ است» در کتاب از خاک تا خشت: حسین مسرت، تهران: یزدا، ۱۳۹۹: ۱۷-۱۳.

-----: «خشت عامل پیوستگی به آب‌و‌خاک»، ساختمان، ش ۱۹ (تیر ۱۳۶۹): ۳۸ - ۳۰.

برامیلا، مارکو: «مقایسه بناهای خشتی ایران با معماری اکسپرسیونیست اروپا» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۷ و ۳۸ (آذر - اسفند ۵۵): ۱۳۷ - ۱۳۲.

بهشتی، محمد: «تفکر امروز، خشت را متهم می‌داند» خشت، ش ۳ (۸۲/۹/۱۰): ۴.

پازوکی، ناصر: «گزارش نهایی مرحله اول حفاظت و مرمت باروری قدیم ری»
پیش چاپ، همان: ۸۳ - ۵۲.

پیرنیا، محمدکریم: «شرایط اقلیمی کویر و مسائل مربوط به بناهای خشتی» در کتاب: معماری ایران: آسیه جوادی، تهران:
مجرد، ۱۳۶۳، ج ۲: ۸۹۲ - ۸۸۹.

_____ : «مسجد جامع فهرج» باستان‌شناسی و هنر ایران، ش ۵ (تابستان ۴۹).

؟ : «تجدید حیات معماری خشت خام در جهان»، اطلاعات هفتگی، ش ۲۲۵۴ (شهریور ۱۳۶۴): ۴۳ - ۴۲.

؟ : «تحویلی بزرگ در معماری سنتی روستایی» سروش، س ۲، ش ۶۲ (مرداد ۱۳۵۹): ۶۲.

جوزف، رالف: «خشت خام هنوز یکی از بهترین مصالح است»، آگاهی‌نامه سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران، ش ۲۹
(اردیبهشت ۱۳۵۹): ۱۴-۱۵.

جیحانی، حمیدرضا و محمدعلی عمرانی: «یک نظریه برای احیاء شالوده‌های خشتی شهرهای کهن ایرانی» پیش چاپ
مقالات، همان: ۲۱۳ - ۲۰۴.

خان محمدی، علی‌اکبر: «برخی نمونه‌های معماری قدیم در روایات و قصص ادبی» مجموعه مقالات کنگره تاریخ
معماری و شهرسازی ایران، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۵۴.

_____ : «شهرآشوب‌های فارسی در باب بنایان و حرفه‌های وابسته» صفه، س ۲، ش ۸ - ۶ (تابستان - زمستان ۷۱):
۵۱ - ۴۷.

خرم‌آبادی: «در دومین مجمع جهانی خشت خام چه گذشت؟» آگاهی‌نامه، ش ۴ (۱۳۵۵): ۴ - ۳، ۹.

خرم‌شاهی (میلاذ)، محمد: «طنز میلاذ» کیهان، ش ۱۵۷۷۴: ۱۵.

خوانین‌زاده، بهروز: «خوشحالیم که خشت خام داریم»، کیهان، (۵۵/۱/۱۴): ۲۸.

دانش‌دوست، یعقوب: «نحوه آسیب‌پذیری بناهای خشتی و تحقیق برای مرمت» مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری،
همان: ۳۴ - ۲۴.

؟ : «در جستجوی راهی برای احیای معماری سنتی ایران (۱) خاک»، اساس معماری
سنتی ایران، اطلاعات ش ۱۷۶۵۰ (۱۳۶۴/۵/۶): ۱۱-۵ (۳) «گلتافتن نیاز به سیمان و آهن را به صفر می‌رساند» اطلاعات، ش
۱۷۶۵۳ (۶۴/۵/۱۰): ۱۸ - ۵.

دکلو رکس: «مصالح ساختمانی خشتی» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۷ و ۳۸ (آذر - اسفند ۱۳۵۵): ۱۳۱.

---- : «دومین مجمع جهانی بناهای خشت خام در یزد» آگاهی‌نامه، ش ۳ (۱۳۵۵): ۵ - ۴.

رأفتی، ماندانا: «بازتاب معماری خشتی سنتی اقلیم کویر در بهینه‌سازی مصرف انرژی و پالایش محیط‌زیست» پیش چاپ مقالات، همان: ۱۳۴ - ۱۲۸.

رحمانی، رضا: «بررسی تزئینات گلی بر روی ساختارهای خشتی به‌جای مانده در کوه خواجه» پیش چاپ، همان: ۱۴۰ - ۱۳۵.

رها، سید عبدالعظیم: «شناختی دربارهٔ صنعت خشت پخته در هرات»، مجلهٔ لرغونی هرات، افغانستان، س ۱، ش ۱ (۱۳۵۹): ۸۰ - ۷۸.

ریاحی، مژگان: «سفر» ایساتیس، ش ۲ (بهمن‌ماه ۱۳۷۲): ۱۴.

سادات اشکوری، کاظم: «تأمل در مسکن چنار»، هنر و مردم. دورهٔ ۱۲، ش ۱۴۳ (شهریور ۱۳۵۳): ۸۴ - ۷۴.

سامی، علی: «خشت بنشستهٔ تاریخی داریوش بزرگ»، هنر و مردم. دورهٔ ۱۵، ش ۱۷۸ - ۱۷۷ (تیر و مرداد ۱۳۵۱): ۳۶ - ۲۹.

سعیدی، علی‌اکبر: «اثرات زلزله در بناهای خشت خام» مجموعه مقالات کنگره، همان: ۲۳ - ۲۱.

سلامی، عبدالنبی: «معماری سنتی در روستای دوان»، سروش، س ۵، ش ۲۲۶ - ۲۳۰ (بهمن تا اسفند ۱۳۶۲).

؟: «سیری در شناخت معماری ایران» کیهان (بهمن ۱۳۶۱): ۱۲.

سیف، محمدهادی: «معماری سنتی، رویاروی معماری وارداتی»، رستاخیز (تیر ۱۳۵۶): ۱۳ - ۱۲.

شفیق اردستانی، حسن:

«فرهنگ مردم، اسفند و خشت»، فردوسی، ش ۸۸۸ (۱۳۳۴/۹/۱۱): ۳۲ [معتقدات خرافی مردم اردستان کاشان در مورد استفاده از اسفند (گیاه صحرایی) خشت به‌منظور رفع بلا و دفع چشم‌زخم].

صراف، محمدرحیم: «شهر باستانی خشتی هگمتانه همدان» پیش چاپ مقالات، همان: ۱۷۰ - ۱۴۹.

طالبیان، محمدحسن: «اصالت در محوطهٔ خشتی میراث جهانی چغازنبیل» پیش چاپ مقالات، همان: ۱۸۵ - ۱۷۱.

_____ و افشین ابراهیمی: «جستجو در معماری گلی ایران» پیش چاپ مقالات، همان: ۱۹۳ - ۱۸۶.

طاهری:

مصالح به‌کاربرده شده در مسکن روستایی مناطق خشک و نیمه‌خشک ایران، مجلهٔ ساختمان، ش ۲۸ (اردیبهشت ۱۳۷۰): ۱۶ - ۱۰.

طلوع آنتیانی، شاهین: «توان بخشی بناهای تاریخی خشتی، محدودیت‌ها و امکانات» پیش چاپ مقالات، همان: ۲۰۳ - ۱۹۴.

- عالم زاده، هادی: «آجر» دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، همان، ج ۱: ۱۱۸ - ۱۱۵.
- عمادی، زهره: «نجات آثار تاریخی خشت و گلی»، پارس، س ۱، ش ۳ (مهر ۱۳۷۰): ۲۹ - ۲۶.
- فخارتهرانی، فرهاد و ملیحه کوشش گران: «فناوری گل (خشت و چینه) در طاق» پیش چاپ مقالات، همان: ۹۳ - ۸۴.
- فلامکی، محمدمنصور: «در جستجوی تداوم اندیشه و تبادل تجربه (از اولین تا دومین مجمع جهانی خشت خام)» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۸ - ۳۷ (آذر - اسفندماه ۵۵): ۸۶ - ۸۴.
- : «دگرگونی‌های امروزی در معماری روستایی ایران»، مجله ساختمان، ش ۷ (آذر ۱۳۶۷) ۸۴ - ۸۲.
- _____ : «شناخت شالوده‌ای خشت در معماری» پیش چاپ مقالات، همان: ۲۴۵ - ۲۳۹.
- _____ : «عوامل شکل‌دهنده و هماهنگی در فضای معماری روستایی»، مجله ساختمان، ش ۷ (آذر ۱۳۶۷): ۷۴-۷۵.
- _____ : «موقعیت مسئله مجموعه‌های معماری خشتی گلی ایران» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۸ - ۳۷ (آذر و اسفند ۵۵): ۸۴ - ۷۹.
- ؟ : «قطعنامه دومین سمپوزیوم بین‌المللی حفاظت بناهای خشتی» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۸ - ۳۷ (آذر و اسفند ۵۵): ۹ - ۸.
- ؟ : «قلعه هشتادان»، هنر و معماری، ش ۲۰ (دی و اسفند ۱۳۵۲): ۵۶-۴۹.
- کارگر سرافراز، علی‌اکبر: «نظری به قدیمی‌ترین بناهای خشتی دامغان» مجموعه مقالات کنگره تاریخ، همان: ۲۰ - ۱۸.
- کرین، هـ و وتراوسریل: «کنده‌کاری‌های تزئین و خشت‌های منقوش از بست»، ترجمه: اسحق گهر نسخ، آریانا، س ۳۳، ش ۲ (۱۳۵۴): ۶۳-۷۹.
- کسایی، رضا: «حفاظت و احیاء بناهای خشتی» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۸ - ۳۷ (آذر و اسفند ۱۳۵۵): ۶۵ - ۶۴ / آگاهی‌نامه، ش ۵، (۱۳۵۵): ۳۵.
- _____ : «خشت خام (در حاشیه نخستین مجمع جهانی خشت خام یزد - آذرماه ۱۳۵۱)» هنر و معماری، س ۵، ش ۱۷ (فروردین و خرداد ۵۲): ۴۲ - ۳۳.
- _____ : «نگاهی به بناهای خشتی ایران» مجموعه مقالات کنگره، همان: ۹ - ۱ / معماری ایران: آسیه جوادی، تهران: مجرد، ۱۳۶۳، ج ۱: ۹۰۱ - ۸۹۲.
- کلایس، ولفرام: «کاروانسرای خشتی گلی دوره قاجار در کنار کاروانسرای دیر»، اثر، ش ۱۰ و ۱۱ (بهمن ۱۳۶۴): ۹۵.
- ؟ : «گل‌تافتن، میراث گذشتگان»، اطلاعات، (۱۳۶۴/۵/۹): ۵، ۷ / (۱۳۶۴/۵/۱۰): ۵ و ۱۸.

- لنگرودی، امیرارشاد:** «مواد پلیمری برای مرمت و حفاظت آثار تاریخی» پیش چاپ مقالات، همان: ۲۶۰ - ۲۵۶.
- متقی، محمد کریم:** «شناخت ملات‌های سنتی و کاربرد آن در حفاظت و مرمت معماری خشتی» پیش چاپ مقالات، همان: ۲۶۱ - ۲۷۳.
- ؟: «مجمع جهانی خشت خام در یزد»، آگاهی‌نامه، س ۱، ش ۳، ص ۴ - ۵، ۱۴. س ۱. ش ۴، ص ۳ - ۴، ۹.
- مسرت، حسین:** «تاریخ معماری کویر یزد با تاریخ خشت عجین شده است»، کتابک نخستین سمپوزیوم مجسمه سازی خشت خام، یزد، بهمن ۱۳۹۷: //۲۷ // یزد امروز، س ۱۹، ش ۸۰۳ (۱۳۹۹/۱۱/۲۷): ۲.
- : «خشت در معماری»، یزد امروز، س ۱۷، ش ۶۸۶ (۱۳۹۷/۵/۲۹): //۲ // ویژه‌نامه سمپوزیوم مجسمه سازی خشت خام در یزد (بهمن ۱۳۹۷) // یزد، یادگار تاریخ، یزد: اندیشمندان یزد، ۱۴۰۰، ج ۳: ۵۹۲.
- : «خشت در فرهنگ و ادب پارسی» در کتاب: یزد، یادگار تاریخ، یزد: انجمن کتابخانه‌های عمومی استان یزد، ۱۳۷۶، ج ۱: ۹۸۰ - ۹۷۹، ویرایش دوم، تهران: دف، ۱۳۹۵، ۵۰۰.
- : «خشت‌های کهن یزد» (گفت‌وگو)، ایسنای یزد (مهر ۸۸) // یزد امروز، س ۱۹، ش ۸۳۱ (۱۴۰۰/۴/۱۴): //۲ // یزد، یادگار تاریخ، همان، ج ۳: ۵۲۹ - ۵۳۰.
- : «مجمع جهانی خشت خام در یزد»، ندای یزد، س ۳، ش ۱۰۶ (۲ / ۶ / ۱۳۶۶): ۵.
- : «نگهداری و مقاوم‌سازی بناهای خشتی»، نخستین همایش ملی استحکام‌بخشی ساختمان‌های بنای غیرمسلح و بناهای تاریخی (شیراز ۲۳ و ۲۴ / ۹ / ۱۳۸۴) // بشارت یزد، س ۷، ش ۹۸۴ (۱۳۹۸/۱۲/۱۴): ۱.
- معمارزاده، محمد:** «بوم، خشت، معماری»، پیش چاپ مقالات، همان: ۲۷۶ - ۲۷۴.
- ؟: «معماری خشتی، سنگ‌پایه ایجاد شهرهایی پاک و ایرانی»، همشهری، کتاب سال ۱۳۷۴. ۱۵۳ - ۱۵۲.
- ؟: «معماری سنتی ایران»، مجله ساختمان، ش ۶ (آبان ۱۳۶۷): ۵۳ - ۵۱.
- مقتدر، محمد رضا:** «کاهگل و سیمای شهر ایرانی»، هنر و مردم، دوره جدید، ش ۳۵ (شهریور ۱۳۶۴): ۲۵.
- ملتجی، محمد ابراهیم:** «ساختمان‌های گلی از دیروز تا امروز»، ساختمان، ش ۳۵ (آذر ۱۳۷۰): ۲۱ - ۱۸ / ش ۳۷ (بهمن - اسفند ۱۳۷۰): ۴۱ - ۳۸.
- مندگاری، کاظم:** «خشت، سنت، تکنولوژی» پیش چاپ مقالات، همان: ۲۹۲ - ۲۸۶ // از خاک تا خشت: حسین مسرت، همان: ۱۹ - ۲۹.
- ؟: منظومه بلند آجر و خشت (با استاد حسین لرزاده، معمار سنتی)، فصل‌نامه هنر، ش ۹ (پاییز ۶۴): ۹۳ - ۷۶.

موسوی، محمود: «یادمان خشتی کوه خواجه زابل و خلاصه‌ای از نتایج مطالعات و کاوش‌های انجام‌شده در آن» مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری، همان، ج ۴: ۹۸ - ۶۷.

موکیاری، کیاکو و راجر راونیز: «بنای گلی هوا کاگاراگای»، هنر و معماری، س ۸، ش ۳۸-۳۷ (آذر - اسفند ۱۳۵۵): ۹۹-۱۰۰.

ندیمی، هادی: «آیین جوانمردان و طریقت معماران، سیری در فتوت‌نامه‌های معماران و بنایان و حرف وابسته» صفه، ش ۲۱ و ۲۲ (بهار و تابستان ۷۵): ۲۱ - ۶.

نظمی افشار، ابوالحسن: «جایگزین کردن مصالح ساختمانی متفرقه با مصالح ساختمانی محلی (از کجا شروع کنیم)»، نشریه کانون مهندسين آذربایجان غربی، ش ۱۲ (شهریور ۱۳۶۶): ۱۹-۱۶.

ورجاوند، پرویز: «انواع خشت و اندودها»، هنر و مردم، ش ۱۳۳.

-----: «بناهای خشتی را چگونه حفاظت کنیم؟» آگاهی‌نامه، ش ۴ (۱۳۵۶): ۱۱ - ۱۰.

_____ : «تا به افسوس ننشسته‌ایم بافت یزد تختگاه کویر را دریابیم» هنر و مردم، س ۱۶، ش ۱۹۲ و ۱۹۱ (شهریور و مهر ۵۷): ۱۷ - ۱۲.

_____ : «حفاظت بناهای خشتی به یاری پوشش و اندود» هنر و معماری، س ۸، ش ۳۷ و ۳۸ (آذر و اسفند ۵۵): ۹۷ - ۹۴.

_____ : «خشت و نقش عامل پوشش اندود در حفظ بناهای خشتی» معماری ایران؛ آسیه جوادى، همان، ج ۲: ۸۸۷ - ۸۸۰.

_____ : «نقش پوشش در امر حفاظت خشت خام» مجموعه مقالات کنگره تاریخ: ۱۷ - ۱۵.

هنرفر، لطف‌الله: «تزیینات گچی در آثار تاریخی اصفهان»، هنر و مردم، س ۶، ش ۷۲ (مهر ۱۳۴۷): ۴۶-۳۶.